

**Kunstová, Dominika (2022): Die Kausalität und ihr Ausdruck im Deutschen.
Semantische Unterschiede der kausalen Konnektoren *denn, da* und *weil*. ÚGS FF UK
Praha, 61 stran + přílohy.**

Posudek bakalářské práce

Předkládaná bakalářská práce se věnuje gramatickému tématu z oblasti syntaxe, které je navázáno na sémantické a pragmatické aspekty užívání vybraných kauzálních spojek. V oblasti studia němčiny jako cizího jazyka se jedná o téma více než relevantní.

Autorka člení svoji práci přehledně a logicky. Na vysvětlení konceptu kauzality (základní funkční rámec) navazuje přehledem forem, které k vyjádření této funkce slouží. Vychází přitom z jazykových kodexů i dalších odborných studií. Tyto zdroje obsahově shrnuje a vzájemně pečlivě porovnává. Následuje část empirická, která se opírá o dva pilíře dat – jednak o dnes již tradiční doklady způsobů užití zkoumaných forem v elektronických korpusech (v tomto případě konkrétní korpus v DeReKo z IDS v Mannheimu), jednak ovšem také o skupinové interview se třemi rodilými mluvčími, jehož předmětem je reflexe dokladů i rozebíraných gramatických pravidel. Z metodologického hlediska se tím autorka snaží pojistit pro potřeby vyvozování závěrů, které o způsobech užívání zkoumaných spojek vypovídají. Ačkoli se na první pohled může zdát, že tři respondenti nebudou stačit, je potřeba vyzdvihnout úsilí autorky tato data sesbírat a rozšířit metodologickou základnu výzkumu. Je tedy patrné, že si uvědomuje širší souvislosti zkoumání funkcí jazykových prostředků. Práce končí porovnáním rozebíraných dat a vyvozením závěrů.

Práce je napsána dobrou němčinou a navíc čtivě. Text práce tak dokládá jazykové zkušenosti autorky s formulováním odborných textů. Gramatických či pravopisných chyb a překlepů se v textu vyskytuje málo (namátkou např. na str. 10 spojení „zusammenfasste Definition“ nebo chybějící „t“ v kompozitu Verbzweitstellung na str. 25, 36 nahoře, dvakrát dole na str. 37 či jinde).

Z obsahového hlediska nelze autorce upřít snahu o velmi pečlivé zpracování zadání. Svědčí o tom výběr literatury i způsob jejího zpracování. V tomto ohledu se velmi příznivě projevuje autorčina zkušenost nabytá při studiu v zahraničí. Z jednotlivostí lze upozornit na následující body:

1. Obsahový přehled gramatické kodifikace a další související odborné literatury mohl být přece jen podán zajímavěji a ekonomičtěji. Zvolené třídící kritérium podle autorů citovaných gramatik a studií totiž vede ke zbytečnému opakování některých tvrzení

(např. užití *weil* v odpovědích na otázku *warum* v příslušných výkladových pasážích na str. 19 – 24 se vyskytuje prakticky na každé straně). Jako racionálnější, ekonomičtější a zajímavější se jeví zvolit jako třídící kritérium hledisko obsahové (např. právě tvrzení, že na otázku *warum* kodifikace jednoznačně a konsenzuálně doporučuje uvozovat věty spojkou *weil*) a k takovéto tezi připojit odkazy na příslušné autory, kteří tento názor sdílejí. Je příznačné, že se autorka k tomuto původně doporučovanému způsobu shrnutí nakonec částečně dostává v (možná až příliš rozsáhlé) tabulce na str. 30 – 32. Tato tabulka však není úplně přehledná; nahoře na str. 31 i 32 mohl být např. zopakován první řádek s jednotlivými konektory.

2. Poněkud zkrátka přišla otázka epistémického *weil* – jednak z hlediska slovosledného ve smyslu *Verbzweitstellung* (autorka bohužel prakticky vzdala i korpusovou rešerši), jednak z hlediska obsahového. Krátká pasáž nahoře na str. 38 navíc obsahuje neadekvátní příklady. Tato slovosledná otázka měla být na nejnovějších datech rozebrána mnohem podrobněji. Zůstala tak nevyužita příležitost k samostatnějšímu výzkumu, kdy by se autorka alespoň trochu oprostila od tradičního postupu, při němž se k předem daným kategoriím pouze dohledávají korpusové příklady.
3. Na str. 37 není v pasáži funkce 4 zcela jasné, na základě jaké korpusové *Suchanfrage* dospěla autorka k počtu dokladů s *weil* v *Nachsatz* resp. *Vordersatz*. Příklad dokládající na téže straně funkci 5 by bylo zajímavé porovnat s dokladem v pasáži funkce 4 spojky *denn* na str. 35. Na str. 35 u funkce 3 spojky *denn* není jasná korpusová *Suchanfrage*. Jak je nutno interpretovat zde uvedené příklady 1 a 2? Neodkazují odpovědi začínající na *denn* na předchozí sdělení? Autorka po těchto příkladech 1 a 2 nedospěla k žádnému dílčímu závěru. Proč?
4. Z metodologického hlediska je krok směrem ke skupinovým interview zcela správný (viz výše), avšak představení konceptu těchto interview, jejich výzkumných výhod a případných rizik včetně dalších souvislostí přišlo v práci přece jen příliš zkrátka. Aspoň základní teoretické ukotvení tohoto nástroje sběru dat by určitě neškodilo. Autorka mohla využít doporučení z konzultací (např. základní informace z hojně citované monografie Siegfrieda Lamneka a Claudie Krell *Qualitative Sozialforschung*).

Z formálního hlediska je škoda, že se autorka nedržela ani některých dalších doporučení z konzultací. Jako nevhodný se jeví způsob odkazování formou poznámek pod čarou. Poznámky pod čarou slouží obsahovému rozvedení tvrzení v textu práce, které by rušilo tok tohoto textu, nikoli k opakování plných bibliografických odkazů (často dokonce včetně ISBN),

kteře jsou systematicky uvedeny v seznamu literatury. Bylo by bývalo naprosto dostatečné – a navíc ekonomické – uvádět v textu práce pouze příjmení autora a za ním v závorce rok vydání příslušného zdroje a stranu, jak to autorka několikrát provedla na jiných místech.

Obsahové zapracování výpovědí respondentů z interview působí dobře a významně zvyšuje zajímavost celé práce a její vypointovanost. Protože je transkript interview v samostatné příloze, bylo by bývalo čtenářsky přívětivější, kdyby autorka využila pročíslovanosti řádků transkriptu a v textu své práce odkazovala standardně na místa v transkriptu právě pomocí řádků, jak bylo doporučováno. Tím by umožnila snadno propojit a identifikovat pasáže rozebírané v práci s jejich umístěním v transkribovaném interview. Na tomto místě ovšem rozhodně nutno vyzdvihnout kvalitu transkriptu, zvláště v souvislosti s tím, že autorka v této činnosti nebyla během bakalářského studia proškolená.

Zpracování seznamu literatury vykazuje určité systematické nedostatky: Ačkoli je zřetelně vidět snaha o jednotný styl, jsou v některých položkách obsaženy zbytečnosti (např. slovo „erschienen“ u několika kapitol ve sbornících). Postradatelné jsou dále údaje ISBN a ISSN nebo počet stran u monografií (např. u položek Buscha 1989, Engel 1996 a dalších). Naprosto nevhodné jsou údaje o velikosti (20 cm u položky Eisenberg/Peters/Gallmann 2016 nebo 25 cm u Eisenbergovy mluvnice *Grundriss der deutschen Grammatik* z roku 2006). Odstranění těchto nadbytečností by bývalo nestálo mnoho času a přineslo by výrazný pozitivní efekt.

Závěrem: Autorka zpracovala zadané téma na celkově velmi dobré úrovni. Nedostatky se v práci sice vyskytují, avšak jedná se o věci především formálního rázu (způsob odkazování, nedostatky v seznamu literatury, zapojenost transkriptu do textu práce apod.). Z hlediska obsahového se v práci nedostatků vyskytuje mnohem méně. Vytknout lze nevyužitou příležitost k průzkumu funkcí slovosledné varianty *Verbzweitstellung* po spojce *weil* a některé aspekty korpusových rešerší. Celkově vzato však autorka jasně prokazuje potenciál k dalšímu odbornému růstu, během něhož nabyté kompetence bude moci dále rozvíjet. Z uvedených důvodů navrhuji jako hodnocení práce známku „velmi dobře“. Do diskuse navrhuji výše uvedené otázky a námitky.

V Praze dne 22. srpna 2022

Vít Dovalil, Ph.D.